УДК 347.191

В. Р. Бакало

О. М. Варченко

І. І. Бакало

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТИМЧАСОВИХ ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВІВ НАУКОВИХ УСТАНОВ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ

Проведено аналіз стану чинних нормативно-правових актів стосовно забезпечення інтелектуальної діяльності тимчасових творчих колективів наукових установ військових формувань. Надано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази.

Ключові слова: *наукова установа військових формувань, тимчасові творчі колективи, наукова діяльність, нормативно-правова база.*

Постановка проблеми. Затверджені протягом 2015–2016 рр. указами Президента України рішення Ради національної безпеки і оборони України передбачають досягнення до 2020 р. повної сумісності військових формувань України з відповідними силами держав – членів НАТО шляхом запровадження стандартів Північноатлантичного альянсу, що неможливо без наукової діяльності у сфері створення сучасного озброєння та військової техніки [5, п. 55].

Якщо на час здобуття Україною незалежності у 1991 р. наша держава входила у п'ятірку найозброєніших держав і в десятку найбільших експортерів зброї, то на початок 2014 р. оборонний комплекс був фактично розвалений і напередодні російської агресії виявився недієздатним [6, ст. 11].

Мета статті – аналіз нормативно-правової бази стосовно забезпечення інтелектуальної діяльності тимчасових творчих колективів наукових установ військових формувань України, утворюваних для виконання договірних робіт для створення сучасної конкурентоспроможної наукової (науково-технічної) продукції.

Виклад основного матеріалу. Громадянам України гарантується свобода наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Держава сприяє розвиткові науки, встановленню наукових зв'зків України зі світовим співтовариством [1, ст. 54].

Інтелектуальна власність – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законодавством України. Суб'єктами права інтелектуальної власності є творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, котрим належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності, створеної в процесі наукової діяльності [2, ст. 418, 420].

Науковою діяльністю в Україні вважається інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності є наукові працівники, вчені, наукові установи, інститути, інші юридичні особи незалежно від форми власності, що мають відповідні наукові підрозділи, та громадські наукові організації. Як суб'єкти наукової діяльності військовослужбовці та цивільні наукові працівники військових формувань мають право об'єднуватися з іншими вченими в громадські організації, постійні або тимчасові наукові колективи для провадження спільної наукової та науково-технічної діяльності, отримувати належні стимулювання та мотивацію до наукової і науково-технічної діяльності, орієнтовані на об'єктивну оцінку реалізації конкретних завдань за кінцевим результатом. Науковому працівнику за виконання роботи у вільний від основного навантаження час винагорода виплачується за

© В. Р. Бакало, О. М. Варченко, І. І. Бакало, 2017

договорами цивільно-правового характеру. Оплата праці наукових працівників, які виконують науково-дослідні роботи за контрактом за рахунок коштів вітчизняних та іноземних замовників робіт та грантів, визначається за угодою сторін у межах коштів на оплату праці, визначених замовником або надавачем гранту [3, ст. 1, 4, 5, 36].

У сучасних умовах економічної нестабільності у державі актуальним є нормативно-правовий акт, що міг би регулювати інтелектуальну діяльність тимчасових творчих колективів та спрямовувати її на забезпечення оборони.

Оборона України – це комплекс політичних, економічних, екологічних, воєнних, соціальних і правових заходів щодо забезпечення незалежності, територіальної цілісності, захисту інтересів держави й мирного життя народу України. Головною метою оборони на цей час є створення необхідних умов для збройної відсічі агресії проти України. Забезпечити збройну відсіч агресору може лише сучасна зброя, що виготовляється, як правило, в оборонно-промисловому комплексі (далі – ОПК). Протягом усього періоду незалежності України ОПК займався не створенням сучасної зброї, а ремонтом і модернізацією застарілих зразків, що призвело до підриву боєготовності та боєздатності військових формувань і їх неспроможності надати своєчасну й адекватну відсіч у 2014 р. збройній агресії проти нашої держави.

У країнах ринкової економіки правові системи традиційно включають комерційне (не господарське, як у нас) право. Це системи норм права, що регулюють комерційну діяльність у широкому розумінні, тобто виробництво і купівлю-продаж товарів, робіт, послуг (а не в розумінні "правил торгівлі"). У таких країнах, як Німеччина, Франція, Сполучені Штати Америки, комерційне право кодифіковане в формі комерційних кодексів (у Японії – Господарського кодексу), які діють паралельно із цивільними кодексами.

Оборонне виробництво в Україні все ще побудоване за принципами радянської планової економіки: держава володіє, контролює і керує більшістю підприємств ОПК. За таких обставин ОПК України залишається виключеним із загальних процесів ринкових перетворень у державі й позбавленим можливостей використовувати ринкові інструменти розвитку. У цьому відношенні Україна значно поступається країнам Центральної та Східної Європи. На шляху ринкової трансформації ОПК основними є такі напрями: створення відповідної нормативно-правової бази, перебудова державного управління галуззю і головне – трансформація прав власності в ОПК.

В Україні процес позбавлення держави безпосередніх управлінських функцій часто трактується як "роздержавлення", тобто позбавлення держави не тільки управлінських, але й контрольних функцій та прав власності. Між тим, йдеться, передусім, про перенесення центру прийняття господарських рішень з міністерств і відомств безпосередньо до підприємств, установ та організацій, які спроможні створити сучасні конкурентоспроможні зразки озброєння та військової техніки для військових формувань на підставі державного оборонного замовлення.

Державне оборонне замовлення – це засіб державного регулювання економіки для задоволення наукових та матеріально-технічних потреб із забезпечення національної безпеки і оборони шляхом планування обсягу фінансових ресурсів, визначення видів та обсягів продукції, робіт і послуг, а також укладення з виконавцями державних контрактів на постачання (закупівлю) продукції, робіт і послуг. Серед робіт оборонного призначення важливе місце займають фундаментальні наукові дослідження, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи або їх окремі етапи із створення, модернізації, утилізації продукції оборонного призначення, розроблення спеціальних технологій, матеріалів та стандартів [4, ст. 1].

Саме завдяки новітнім науковим розробкам військові формування України здатні конкурувати з державами – членами НАТО та Європейського Союзу, а також належно забезпечити оборону нашої Батьківщини.

Значна кількість наукових установ військових формувань України входить до складу ОПК і, як правило, фінансується з Державного бюджету України, виконуючи, в першу чергу, державні оборонні замовлення. Військовослужбовці (цивільні працівники) наукових установ військових формувань України за формальне виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт отримують грошове забезпечення (заробітну плату) в межах посадових окладів (тарифної ставки), тому не завжди максимально використовують свій інтелектуальний потенціал, оскільки не мають додаткової мотивації.

У Державному бюджеті України систематично не виділяється достатньо коштів на фінансування наукової діяльності, спрямованої на створення новітніх зразків озброєння та військової техніки на рівні світових стандартів. У наукових установах не вистачає коштів навіть на придбання сучасної матеріально-технічної бази (комп'ютерів, іншої оргтехніки) для забезпечення якісних наукових досліджень. Заробітна плата (грошове забезпечення) науковців наукових установах військових формувань України значно поступається доходам наукових працівників багатьох держав – членів НАТО, до стандартів яких ми прагнемо.

Тому матеріальне стимулювання шляхом створення необхідних правових умов для інтелектуальної діяльності тимчасових творчих колективів наукових установ військових формувань України, на наш погляд, дало б суттєвий поштовх розвитку науки у воєнній сфері.

Висновки

Аналіз чинного військового, трудового, антикорупційного законодавства, нормативно-правових актів у сфері наукової та науково-технічної діяльності свідчить про те, що військовослужбовці та цивільні наукові працівники державних наукових установ мають право реалізовувати свій інтелектуальний потенціал шляхом утворення тимчасових творчих колективів. Однак специфіка діяльності наукових установ військових формувань України, що пов'язана з виконанням державного оборонного замовлення, потребує наявності спеціального нормативно-правового акту для визначення статусу тимчасових творчих колективів.

Пропонуємо: з метою належної організації інтелектуальної діяльності тимчасових творчих колективів, розробити "Положення про тимчасові творчі колективи наукових установ військових формувань України", що, на наш погляд, дасть змогу:

1) сприяти забезпеченню максимальної взаємосумісності військових формувань України з відповідними силами держав – членів НАТО та Європейського Союзу шляхом запровадження сучасних науково-технічних стандартів у сфері озброєння та військової техніки;

2) підвищити престиж військової служби, поліпшити фінансове і соціальне забезпечення військовослужбовців та працівників наукових установ військових формувань України шляхом надання їм додаткового матеріального стимулу;

3) захистити права держави на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, на винаходи у сфері розробок новітніх засобів ураження, боєприпасів, озброєння та військової техніки;

4) нормативно врегулювати: порядок утворення тимчасових творчих колективів, їх статус; межі повноважень керівників юридичних осіб щодо діяльності та фінансової незалежності тимчасових творчих колективів; порядок оформлення і реєстрації договорів на виконання договірних робіт тимчасовими творчими колективами; механізм розрахунку, розподілу та використання коштів, отриманих тимчасовими творчими колективами від виконання договірних робіт, як на оплату комунальних послуг, амортизацію комп'ютерної та іншої оргтехніки юридичної особи, в якій виконувалися договірні роботи, так і на виплату грошової винагороди військовослужбовцям та працівникам наукових установ військових формувань України, членам тимчасових творчих колективів за виконаний ними обсяг робіт тощо.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Текст] : офіц. текст [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України [Текст] : офіц. текст (затв. Законом України від 16 січня 2003 р. № 435-IV) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

3. Про наукову і науково-технічну діяльність [Текст] : Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – Ст. 25.

4. Про державне оборонне замовлення [Текст] : Закон України від 23 вересня 2010 р. № 2560-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 6. – Ст. 45.

5. Воєнна доктрина України [Текст] : (затв. Указом Президента України від 24 вересня 2015 р. № 555/2015) // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 178.

6. Біруля, В. Відроджена українська оборонна промисловість [Текст] / В. Біруля // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 190 (13 жовтня). – С. 11.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2017 р.

Рецензент – доктор військових наук, професор Г. А. Дробаха, Національна академія Національної гвардії України, Харків, Україна

УДК 347.191

В. Р. Бакало, А. Н. Варченко, И. И. Бакало

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВРЕМЕННЫХ ТВОРЧЕСКИХ КОЛЛЕКТИВОВ НАУЧНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ ВОИНСКИХ ФОРМИРОВАНИЙ

Проведен анализ состояния действующего законодательства в вопросах обеспечения интеллектуальной деятельности временных творческих коллективов научных учреждений воинских формирований. Внесены предложения по усовершенствованию нормативно-правовой базы.

Ключевые слова: *научное учреждение военных формирований, временные творческие коллективы, научная деятельность, нормативно-правовая база.*

UDC 347.191

V. R. Bakalo, O. M. Varchenko, I. I. Bakalo

ACTUAL PROBLEMS OF LEGAL SUPPORT THE INTELLECTUAL ACTIVITIES OF TEMPORARY CREATIVE COLLECTIVES OF SCIENTIFIC INSTITUTIONS OF MILITARY UNITS

The analysis of current legislation in ensuring the intellectual activities of temporary creative collectives of scientific institutions of military forces. Made suggestions to improve the regulatory framework.

Keywords: *research institution of military formations, temporary art groups, scientific activity, legislature.*

Бакало Вікторія Романівна – прокурор військової прокуратури Полтавського гарнізону

Варченко Олександр Миколайович – молодший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії (науково-технічного супроводження автоматизованих систем управління ракетних військ і артилерії) Науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії

Бакало Ірина Іванівна – юрисконсульт Науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії